Калин Николов: "Художник съм, появил се паралелно с Дома на хумора - през 1973 г. излезе първата ми карикатура, тогава участвах и в габровското биенале"

Калин Емилов Николов е съвременен български художник. Той работи в областта на живописта, графиката, карикатурата, илюстрацията, оформянето на книги и изкуствознанието. Роден е през 1956 г. в София. Завършил е Художествена гимназия, а след това Художествената академия със специалност „Графика и графични технологии“. Днес работи в Националната художествена галерия.

Илюстрирал е книги на Радой Ралин, Йордан Радичков, Атанас Далчев и други наши писатели. Ученик е на Борис Димовски. Представял е редица самостоятелни изложби у нас и в чужбина – Хамбург, Атина, Скопие, Щип, Прилеп, Охрид.

Назад във времето е бил художник на различни издания - „Антени“, „Вечерни новини“, „Репортер 7“, „La Stada“, „О писменах“, списание „Усури“. Автор е на книги, както и на много статии, свързани с изкуството и неговата история.

МИРЕЛА КОСТАДИНОВА

- Г-н Николов, Вие сте правил изложби в Дома на хумора и сатирата в Габрово. Какви спомени имате оттам?

- Художник съм, който се появява, ако можем да го речем така, паралелно със създаването на Дома на хумора и сатирата в Габрово. През 1973 година публикувах първата си карикатура във вестник „Стършел“ - и първото ми карикатурно габровско биенале беше през 1973 г., тогава нямах още паспорт и отидох с баща ми в касата на вестника, за да мога да получа хонорара си.

Само два пъти съм участвал в биеналето на карикатурата в Габрово. Единият път беше като войник през 1976 г. Как стана? Работехме като хамали във военен обект. Пренасяхме огромни чували с тротил. Направо ми се извадиха китките под тежестта на товарите! Спяхме в едно общежитие до гарата. Намерих туш и перодръжка, два листа хартия и поставих през нощта един стол в тоалетната - защото другаде с осветлението щях да преча на останалите. Нарисувах с изваденте китки две карикатури и помолих един от офицерите ни на другия ден да ги занесе до Дома. Там се отнесли много хубаво, дори за него е било преживяване – даже искали да дойдат да се видим. По-късно журито одобрило рисунките... Цялата казарма гледа каталога. Така нещо от физическата болка и реалността се бяха слели в едно.

Обичам когато изкуството се ражда с отношение с процеса на творенето. И просто повече не съм имал нужното натоварване, но и предизвикателство наново да заявя участие. Само веднъж, 2017 година ли беше, от благодарност заради отношението на Татяна Цанкова и Венета Козарева, и като спомен за Фъртунов, който ценеше моите изяви. Не сме работили заедно с него, но сме разговаряли по негова инициатива и познаваше, следеше онова, което рисувам.

Така искам да отворя диалога, че нашата карикатурна общност не е в добро състояние – и преди, а сега особено. Тя минаваше през СБХ и други подобни институции, свързани с режим на егоцентризъм и доста неприятна цензура. Днес проблемът не е в цензура на темите вече, но към авторите. А ние с Борис Димовски сме били напълно аут и преди 10-ти, и след тази дата – подчертавам в изявите на карикатурата ни чрез посочените институции и кръгове. Угодници ходят на пленери, на изложби, сякаш са абонирани чревоугодници и възползващи се.

Кичът и прогонването на авторите за момента в областта на карикатурата са очевидни. Смятам, че една порода властващи карикатуристи в СБХ и издания съсипаха карикатурата. Домът на хумора не ме забрави – в лицето на посочените хора - и направих две изложби. Едната в един и същ салон със Стоян Венев – един велик, гениален живописец.

- В града има идея да се създаде музей на модерното изкуство, който да носи името на Кристо и Жан-Клод. Как виждате това?

- Още през 1985 година заместник главният редактор на вестник „Антени“ Петко Тотев ми даде знак да работим за възвръщане на паметта на Христо Явашев поне в Габрово. Тогава централно у нас бе утвърдено отрицателно отношение към изкуството на Явашев. Съчетано с всички асфалтирани глупости и клевети, които и до ден днешен не се изчистват. Нека се знае, че е имало габровци, които са си давали сметка за мащаба на явлението. Трябва да има музей, научни конференции, да се показват филмите с него и негови творби, да се преведе писаното още от големия изкуствовед Пиер Рестани до днес.

- Радой Ралин е автор на израза „Светът е оцелял, защото се е смял“. Струва ми се, че в България днес все порядко се смеем. Вие рисувате и карикатури, кое Ви дава повод за смях в делниците?

- От художниците съм, които изследват чувства като болка, страх и гняв. Моето намерение е да се достигат образи, които отразяват сурова и честна емоция, формулирана и насочена определено социално. Стремя се към интензивен, психологически стил, крещящ тихо, но засягащ съзнанието. Обезпокоителни образи, към които се връщам често, преповтарям ги в следващи варианти.

- Радой Ралин е един от близките Ви приятели през годините. Как гледаше той на младото Ви творчество?

- Намери ме като студент, за да илюстрирам повестта му „Ще дойде детето“. А почти не се познавахме! Книгата беше отпечатана от тогавашното издателство „Профиздат“. Неговите книги се даваха в книжарниците при огромни опашки – можеше да се купи само по

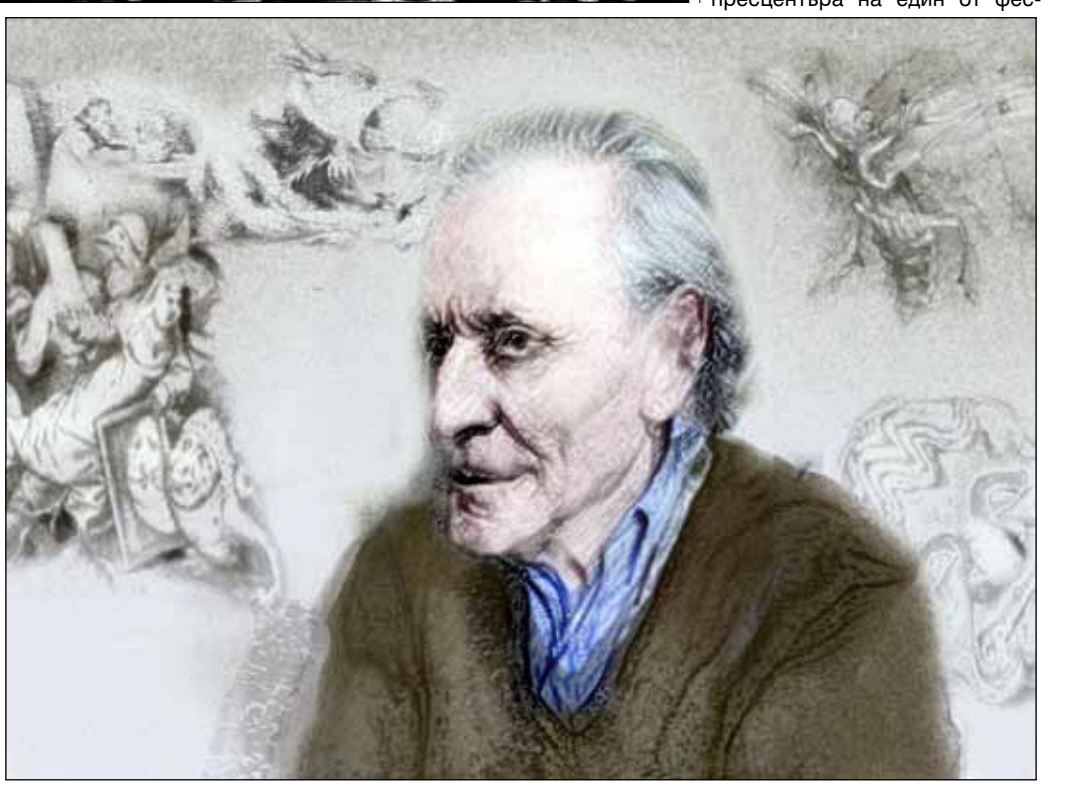

приятел. Той е много велик човек, много! Творчеството и съответствието ще ни определят или зачеркнат с времето такива като нас спрямо него.

- Помните ли времето, когато на света се появиха неговите „Люти чушки“?

- Да, 1968 г. Прерисувах прасето с подписа и разказах една. Като научих, отидох в книжарницата и поисках две. Не може! А и опашката щеше да ме линчува. Казах, че съм художникът и извадих паспорта. Погледнаха и се засмяха, дадоха ми. Час след това баща ми видял книгата в книжарницата и той се наредил веднага. Същото се повторило: „Ама един младеж се представи за художника, сега вие - за негов баща!“. Позволили му обаче само една, колкото на останалите.

Последният човек съм, който ще си позволи да коментира с кого Радой Ралин е бил в класа ни. Години след това един от бащите на бившите ни съученици ми сподели, че на него партията му наредила да проконтролира изгарянето на книгата в пещта на „Полиграфическия“. Казваше го с болка.

Един от най-добрите хора, които съм срещал - неговият син, стана от най-големите специалисти в областта на детската психология. Животът в обществото не прощава и не пропуска да те приобщи към мръсотиите си, но книги като „Люти чушки“ подкрепят човешкото да бъде в повече.

Имам много близък приятел - писателят Кольо Николов, който познаваше Рей Бредбъри близко. Ето ви горе една действителна история като „451 градуса по Фаренхайт“.

- Какво ще кажете за съвременното българско изкуство. Кое е онова нещо в него, характерно за времето ни?

- От една страна „българското“ в съвременното изкуство е като заченато и произлязло от някаква националистична партия. Крещи, сценично подредило ханове, отрязани глави на византийци, Левски и Ботев, възкръсва Стамболов: няма такава шумна опера. От друга страна и при други творци „българското“ е подложено на снобски алхимии и повърхностно преработени чужди стилове. И едното е чалга, и другото - чалга. Това не бива да ни тревожи. Което е с вложен труд и интелект, а такова дал Господ има, става, остава, помни се и вълнува.

- Днес никой не говори за кича, а животът ни е повече от всякога кичозен. От какво се ражда той?

- Но се говори постоянно за чалгата, нали! Както вирусът на Ковид смаза другите видове грипове за момента, и чалгата прибра кичовите прояви, защото доминира във всичко: политиката, образованието, фалша в медиите, фалша на рейтингите...

- Някога в Дома на хумора имаше зала на кича. Трябва ли да се възобнови?

- Да се прероди в зала на чалгата, защо не? Нека. Но и проблемът сега е във възвръщането на националното явление хумор, както и на жанровото насочване към сферата на социалния хумор. Ще дам пример. Като художник на пресцентъра на един от фестивалите станах свидетел на момент от журирането. Наш известен график държеше на ирландски автор, чудесен, гротесков, но само толкова. И се противопостави на голям руски карикатурист, символ на сатирата срещу вече показващия се фалш на перестройката, за награждаване на социално определена творба. България сме, надделя нашият терк. Но това всъщност бе позор. Мисля, че има тенденции и сега да се върви натам. Дори последното биенале се оказа, по мое мнение, боза.

продължава на стр. 4

Калин Николов: "Художник съм, появил се паралелно с Дома на хумора - през 1973 г. излезе първата ми карикатура, тогава участвах и в габровското биенале"

продължава от стр. 3

- Издадохте книга „Неосъщественият музей“, която е замислена заедно с Радой Ралин. Тя разкрива мисли за забравени вече наши художници, за техния живот у нас в политически и социален аспект, за трудния път на българската култура... Бихте ли добавил още нещо към книгата с днешна дата?

- Книга за днешното изкуство може да се направи. Как работи примерно скулпторът Павел Койчев. Как мълчанието не подминава такъв прецизен и дълбоко философски график като Евгений Вълев, живописта на Игнат Игнатов. Кой да ни напомни какви чудесни, но забравени творци са Иван Кьосев, РЕМЕ, Стоян Атанасов,Георги Недялков, Иван Богданов, Ангел Ангелов, Мана Парпулова, Димитър Томов (обирам само малко от каймака)... Хвърляме паметта си на боклука. Кой примерно да направи изложба за Генчо Симеонов – последния ни жив класик на нашата карикатура? Кой да запише спомените му?

- Вие сте ученик на великия Борис Димовски. Разкажете ни една колоритна история с него?

- Колоритна не, но каквато трябва. Когато за първи път ме арестуваха на 10 февруари 1983 г., той стоя няколко дни до мен, за да не посегна на живота си, отстъпи ми работата си в голям вестник... заради него.

- Ако трябва да обобщите наученото от него, какво е то?

- Той рисуваше човеци. Научих да се рисуват човеци.

- Разкажете ни за срещите си с проф. Галилей Симеонов?

- Моят професор в Академията бе Евтим Томов. Много интересен човек, сложен, твърд. С Галилей Симеонов и Петър Чуклев, които не са ми преподавали, обаче също се породиха приятелски и колегиални отношения между нас.

За Галилей ще споделя следния спомен. Бях на гости на Мерсия Макдермот през 1985 година. Тя имаше огромен портрет от него на Яне Сандански. Оказа се, че с години бил отлагал да й го продаде. Той бе такъв. Накрая Мерсия споделила с Пенчо Кубадински. Държавата намерила начин да придобие творбата и я дарила на писателката под формата на награда. Но социализъм! Формата на графиката нестандартен, нямало такова стъкло. Или не достигала ширина, или дебелината била ужасна. Тогава едни македонци, така каза Мерсия, може би от Благоевград, вземат с колата си и бам, тряскат витрината на пицарията на „Раковска“. Става, което става с тях, то едно голямо парче го вземат, режат и монтират на рамката, за да предпазва хартията...

- Една от последните Ви изложби е „Реки и облаци“ в галерия „Сезони“ през януари 2018 г. По какво се различаваше тя от другите Ви изложби?

- С нищо.

- Илюстрирате книги на съвременни автори и правите кориците им, които са техните лица. Книги с какви сюжети обичате да рисувате?

- От 1979 година членувам в клубовете на любителите на фантастика. Там са мои приятели, имал съм ценни срещи и преживявания. Рисувам всичко, което им трябва, без никакви хонорари.

- Може би сте един от малкото съвременни български художници, който рисува лицата на класиците в литературата ни. Между тях са Иван Вазов, Йордан Радичков и Валери Петров, също на актьори и художници. Като че ли Ви е страх времето да не ги забрави, а ние, българите, обичаме да забравяме? Така ли е?

- В този род рисуване се съдържа уважението и интереса и към определени хора.

- Кой известен габровец от историята ни бихте нарисувал, за да не се забравя светлият му образ?

- Академик Никола Михов и Тодор Бурмов, с чийто внук - поета Александър Бурмов, се познавах и съм художник на неговата единствена книга.

- Скоро в сайта „Изкуство и наука“ видях Вашите „Софийски разкази“ с рисунки и графики на забравени места в столицата – къщи, чешми, балкони, разни детайли... Бихте ли направил книга с такива графики и за други български градове?

- Да.

- Вие, художниците, във всяко историческо време сте живели трудно в България. Това не Ви ли приближава до Бог?

- Нищо подобно! Сред художниците има всякакви. Вие, Мирела, сте философ. Вярата има изконен спор: къде точно е Господ – в храмовете, или там е повече суетата ни? Извън тях ли и къде по-точно е тогава? В храма на Вселената и Човека, може би е...

- Ако габровци Ви поканят да представите изложба с Ваши работи, ще приемете ли?

- Мисля, че няма да бъда поканен скоро, както нямам мотиви да приема. Когато излезе книгата ми „Неосъщественият музей“, ми се обадиха, за да бъда откриваем и да чакам разговор с ръководството на Дома. Сякаш нормално бе: това е книга за Илия Бешков, Борис Ангелушев, Райко Алексиев, цялата последвала драма на Александър Жендов, Слави Митев, за преследвани карикатуристи, протоколи от Народния съд, съдържа неизвестни моменти, непоказвани творби, техни лични спомени... Чаках ден-два, седмица, месец, оттогава мина повече от година и половина. И не е до пандемията, която дойде след това. А и вирусът не се придвижва по телефон. Други неща сякаш почесто се предават – мълчание и очевидно моята линия се оказва чужда за контакт.
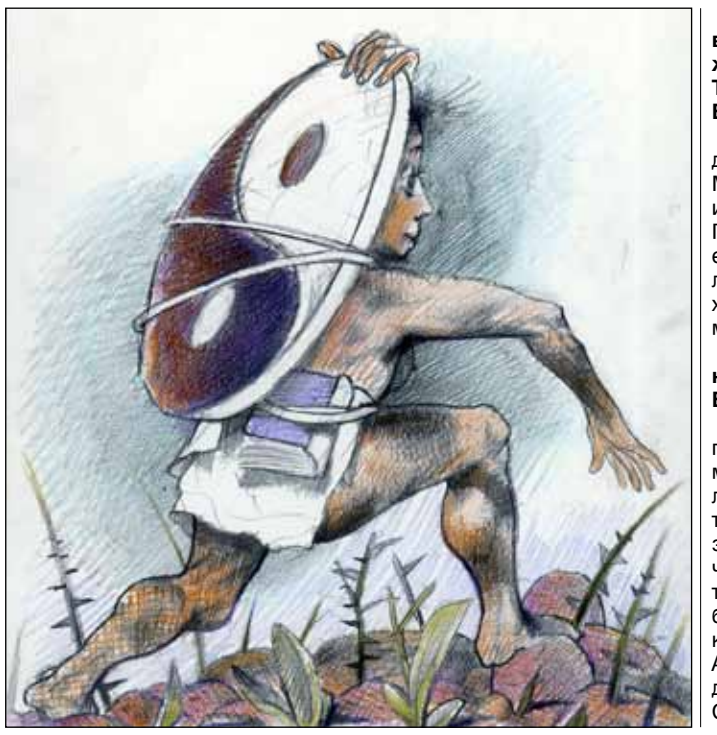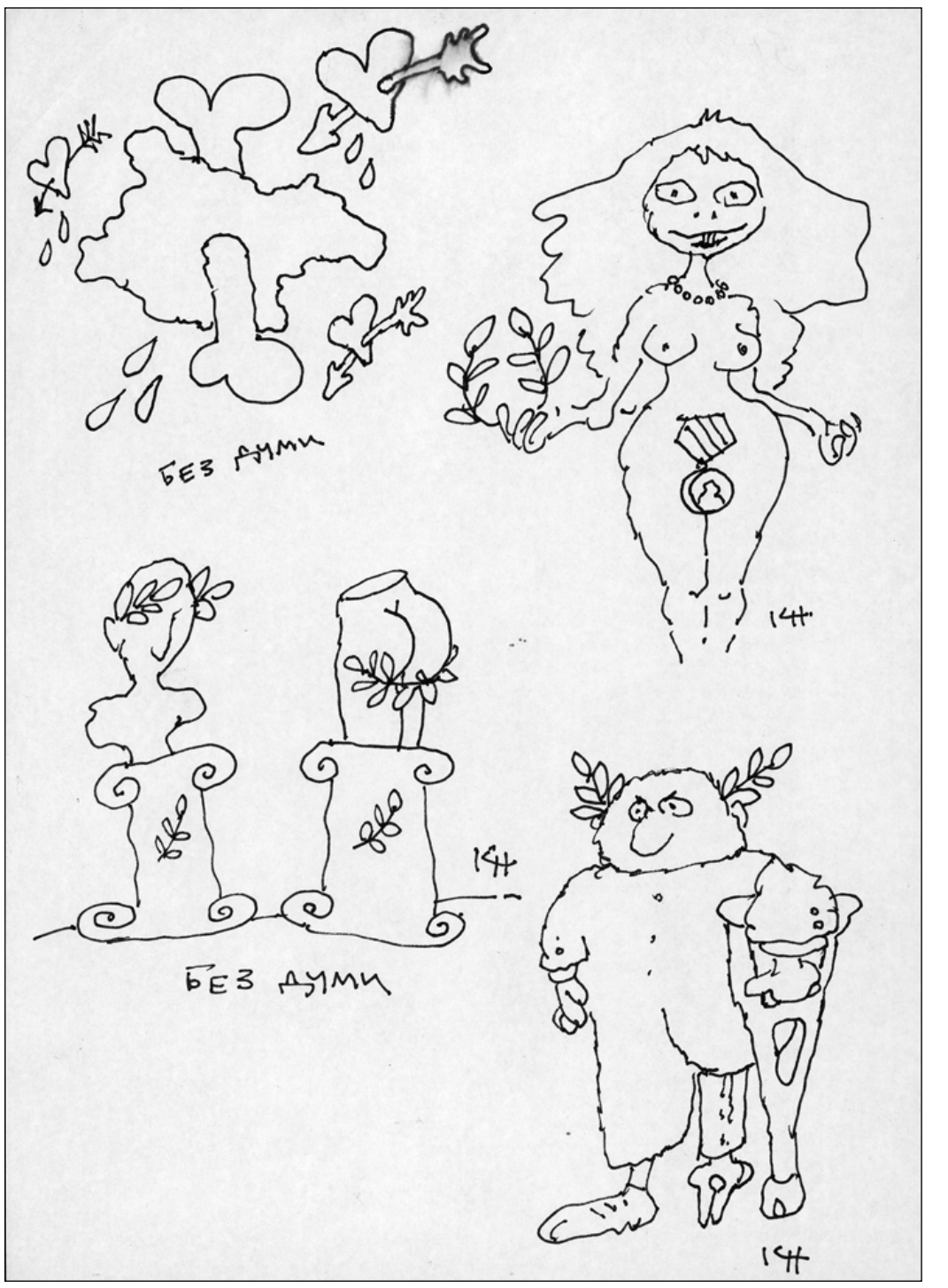
В последните десетина години съм участвал в поредица изложби по инициатива на сръбски художници. Пет техни и пет наши в обща изява, в галерии на редица техни градове. И винаги са искали единият от нашите да съм аз. Нашите групи си имаха други приоритети, но нещата не можеха вече да са под контрол. Никога не съм бил на пленер, не съм участвал по покана, никога чрез нашите творчески организации или каквото и да е било не съм имал изяви. А се оказва, че нормално се живее, прави се творчество.